

Raad voor de Jaarverslaggeving: de tijd van gaan is gekomen!

Ruud G.A. Vergoossen

De Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) verliest aan geloofwaardigheid en ondergraaft zijn eigen bestaansrecht door een zwakend beleid, onduidelijkheden in zijn richtlijnen en het niet adequaat inspringen op vragen vanuit het accountantsberoep. Daarnaast staat het toepassingsgebied van de richtlijnen door een aantal externe ontwikkelingen steeds meer onder druk. Wat is er allemaal aan de hand?

De RJ heeft begin dit jaar – om precies te zijn op 2 februari – een ommezwaai gemaakt ten aanzien van de regelgeving over de verwerking van pensioenen in de jaarrekening. Hij deed dat met de publicatie van RJ-Uiting 2009-2: 'ontwerp-Richtlijn 271.3 Personeelsbeloningen-Pensioenen'. Daarin wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen toegezegde-bijdrageregelingen en toegezegd-pensioenregelingen. Feitelijk komt het erop neer dat alle pensioenregelingen – net als vóór 2005 – worden verwerkt als toegezegde-bijdrageregelingen: de pensioenlasten worden bepaald aan de hand van de verschuldigde pensioenpremies, het opnemen van een pensioenverplichting is doorgaans niet aan de orde en ingewikkelde actuariële berekeningen hoeven niet te worden gemaakt.

De ommezwaai van de RJ kwam precies zes weken na de publicatie van RJ-Uiting 2008-6: 'Aanpassingen RJ 271.3 Personeelsbeloningen-Pensioenen' op 22 december 2008. Hiermee werd een herziening van RJ 271.3 na een lange periode van onderzoek en overleg definitief. De aanpassingen omvatten een aantal vereenvoudigingen en beogen de toepassing van de richtlijn te vergemakkelijken. Zo is het onderscheid tussen toegezegde-bijdrageregelingen en toegezegd-pensioenregelingen in de herziene richtlijn iets minder zwart-wit geformuleerd en mogen ondernemingen een pensioenregeling waarbij de actuariële risico's beperkt zijn, classificeren en in de jaarrekening verwerken als een toegezegde-bijdrageregeling.

Het is voor mij onbegrijpelijk – gezien de soms heftige discussies vóór en ná 2005 – dat de RJ zo snel zo fundamenteel van gedachten is veranderd over de verwerking van pensioenen in de jaarrekening. Ook het feit dat de RJ de komst van een nieuwe ontwerprichtlijn al aankondigt bij het definitief worden van de herziene richtlijn (RJ-Uiting

2008-6), komt bij mij bijzonder vreemd over: 'de nieuwe regelgeving is dood, leve de nieuwe regelgeving'.

Inmiddels is met de publicatie van RJ-Uiting 2009-6: 'RJ 271.3 Personeelsbeloningen-Pensioenen' de nieuwe richtlijn definitief geworden. We hebben nu een herziene RJ 271.3 die tot 2010 mag worden toegepast, een nieuwe RJ 271.3 die met terugwerkende kracht vanaf 2008 mag worden toegepast en daarnaast mogen Nederlandse ondernemingen ook nog de tegenhangers onder IFRSs en US GAAP toepassen. Het lijkt wel of alles mogelijk is! Hebben we daar een RJ voor nodig? Ik vind het op z'n minst lastig om uit te leggen.

De RJ laat ook steken vallen door niet adequaat te reageren op signalen vanuit het accountantsberoep. Zo is de reikwijdte van de richtlijnen voor middelgrote ondernemingen niet duidelijk geformuleerd. Onduidelijk is of de stellige uitspraken van de RJ ook een verplichtend karakter hebben voor de jaarstukken die bij het handelsregister moeten worden gedeponereerd of alleen voor de meer uitgebreide jaarrekening en het jaarverslag die niet openbaar hoeven te worden gemaakt. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk of het kasstroomoverzicht, dat een middelgrote onderneming op grond van de richtlijnen in de inrichtingsjaarrekening moet opnemen, ook deel moet uitmaken van de deponeringsstukken. Aan het verzoek van het Koninklijk NIVRA van vorig jaar juli om die duidelijkheid nu eens een keer te verschaffen, is de RJ pas zeer onlangs tegemoet gekomen met de publicatie van een voorstel tot verduidelijking.¹

Voor de minister van Justitie is het inmiddels wel duidelijk. Bij de beantwoording van Kamervragen naar aanleiding van een in het Financieele Dagblad besproken onderzoek naar de kwaliteit van de gedeponeerde jaarstukken van middelgrote ondernemingen, laat hij duidelijk blijken dat de RJ-richtlijnen geen verplichtend karakter hebben.² Als de RJ het zelf niet weet, dan helpt de minister hem wel!

Ook het verzoek van het NIVRA om een nadere invulling van of aanvulling op een nieuwe wettelijke bepaling inzake de informatievervalsing over accountantskosten in de

jaarrekening (artikel 2:382a BW) heeft de RJ naast zich neergelegd.³ Hier gaat het om onzorgvuldig geformuleerde wetgeving die medio 2008 van kracht is geworden over de omvang en samenstelling van de honoraria die ondernemingen betalen aan de accountantsorganisatie die de jaarrekening controleert. Letterlijke naleving van artikel 2:382a BW zou tot een zeer fragmentarische en weinig zinvolle informatieverschaffing leiden.

Het is een raadsel waarom de RJ geen gehoor heeft gegeven aan de vraag vanuit het accountantsberoep. De RJ lijkt mij bij uitstek het orgaan om in zo'n geval zijn mening te uiten. In plaats daarvan heeft de RJ ruim een halfjaar na het verzoek van het NIVRA een brief gestuurd naar de minister van Justitie met het verzoek de wet aan te passen.⁴ Daar is de verslaggevingspraktijk evenwel nog niet mee geholpen.

In plaats van de RJ is het NIVRA zelf maar in de pen geklommen en heeft in een NIVRA-wijzer – met inachtneming van de gebrekkige wetgeving – aangegeven hoe de accountants-honoraria het beste in de jaarrekening kunnen worden vermeld. Het is echter niet gewenst dat accountants zelf regels voor de jaarverslaggeving formuleren waarvan zij de naleving zelf moeten controleren. Bovendien voedt het alleen maar de perceptie die toch al in het maatschappelijk verkeer bestaat dat de verslaggevingsregels worden opgesteld door het accountantsberoep, terwijl zij slechts één partij is in de tripartiet samengestelde RJ.

Dan is er nog het toepassingsgebied van de richtlijnen. Dat neemt zienderogen af. Het begon met de invoering in 2005 van de IFRSs in de Europese Unie. Toen verloor de RJ zijn 'kroonjuweel'. Sindsdien hoeven Nederlandse ondernemingen met beursgenoteerde aandelen of obligaties zich namelijk niets meer aan te trekken van de RJ-richtlijnen.

In 2007 zijn daar de kleine rechtspersonen (in aantal veruit de grootste groep) nog eens overheen gekomen. Zij mogen bij het opstellen van hun jaarrekening nu uitgaan van de fiscale grondslagen van winst- en vermogensbepaling. Wat is nog het nut van de Rjk-bundel voor kleine rechtspersonen?

En afgelopen zomer heeft de IASB de definitieve

International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs) gepubliceerd. Hoewel de IFRS for SMEs geen kracht van wet heeft en die waarschijnlijk ook niet zal krijgen, lijkt deze standaard voor de resterende groep ondernemingen een goed alternatief te zijn voor de RJ-richtlijnen. De definitieve IFRS for SMEs is namelijk sterk vereenvoudigd, vergeleken met de conceptversie van ruim twee jaar eerder en is daardoor sterk opgeschoven in de richting van de RJ-richtlijnen. Ook zijn er geen onoverkomelijke strijdigheden met Nederlandse en Europese wetgeving die de toepassing van de IFRS for SMEs in de weg zou staan.

Tot slot lijkt er voor de richtlijnen die de RJ heeft geschreven voor andere organisaties dan ondernemingen niet altijd sprake te zijn van een consistent draagvlak. Zo heeft onderwijsminister Plasterk de RJ-richtlijnen overruled door toe te staan dat er geen voorziening hoeft te worden getroffen voor de zogenaamde BAPO-regeling, terwijl dat volgens de RJ wel zou moeten.⁵ BAPO staat voor Bevordering Arbeids-Participatie Ouderen. Door deze regeling kunnen oudere leerkrachten korter werken.

Dit alles overziende, komt de vraag op: waar schrijft de RJ zijn richtlijnen nog voor?

Discussies over de status en het bestaansrecht van de RJ zijn er al zolang hij bestaat. Ik deed dat zelf nog in 2003 in de column van het januari/februari-nummer (Vergoossen, 2003). Toen was het voor mij nog een vraag: 'Raad voor de Jaarverslaggeving: is de tijd van gaan gekomen?' Nu is het voor mij een weet: 'Raad voor de Jaarverslaggeving: de tijd van gaan is gekomen!' ■

Prof.dr. R.G.A. Vergoossen RA is directeur Vaktechniek BDO CampsObers Accountants en Adviseurs en hoogleraar externe financiële verslaggeving Nyenrode Business Universiteit en Universiteit Maastricht.

Literatuur

■ International Accounting Standards Board (2009), *International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs)*.

■ Koninklijk Nederlands Instituut van Registeraccountants (2009), *NIVRA-wijzer 1 Vermelding accountants-honorarium in de jaarrekening*, 13 februari.

■ Raad voor de Jaarverslaggeving (2008),

RJ-Uiting 2008-6: 'Aanpassingen RJ 271.3 Personeelsbeloningen-Pensioenen', 22 december.

■ Raad voor de Jaarverslaggeving (2009), *RJ-Uiting 2009-2: 'ontwerp-Richtlijn 271.3 Personeelsbeloningen-pensioenen*, 2 februari.

■ Raad voor de Jaarverslaggeving (2009), *RJ-Uiting 2009-6: 'Richtlijn 271.3 Personeelsbeloningen-Pensioenen*, 23 april.

■ Vergoossen R.G.A. (2003), Raad voor de Jaarverslaggeving: is de tijd van gaan gekomen?, *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, januari/februari, pp. 4-5.

■ Vergoossen R.G.A. en L.J. Gouwens (2008), Kwaliteit gedeponeerde jaarstukken middelgrote rechtspersonen, *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, oktober 2008, pp. 435-444.

Noten

1 Zie brief van NIVRA aan RJ d.d. 2 juli 2008 inzake deponeringsjaarrekeningen en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving. Het verduidelijkingsvoorstel is opgenomen in jaareditie 2009 van de RJ-richtlijnen (RJ 315.202) die in september 2009 is verschenen.

2 Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009,

31 508, nr. 6, pag. 4. Het onderzoek dat in het Financieele Dagblad van 2 september 2008 wordt besproken onder de kop 'Mkb mijdt publicatie cijfers' (pag. 13), is uitgevoerd door Vergoossen en Gouwens (2008).

3 Zie brief van NIVRA aan RJ d.d. 10 juli 2008 inzake artikel 2:382a BW vermelding honoraria.

4 Zie brief van RJ aan E.H.M. Hirsch Ballin

(minister van Justitie) d.d. 26 februari 2009 inzake vermelding van accountants honoraria ex artikel 2:382a BW.

5 Zie brief van minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aan RJ d.d. 2 maart 2009 inzake RJ 271 en BAPO.